

Bencsik Péter
CSEHSZLOVÁKIA TÖRTÉNETE DOKUMENTUMOKBAN

Bencsik Péter

CSEHSZLOVÁKIA TÖRTÉNETE
DOKUMENTUMOKBAN

Megjelent

POLITIKATÖRTÉNETI

PTA

ALAPÍTVÁNY

a Politikatörténeti Alapítvány és

NEMZETI KUTATÁSI, FEJLESZTÉSI ÉS INNOVÁCIÓS HIVATAL
NATIONAL RESEARCH, DEVELOPMENT
AND INNOVATION OFFICE

a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal PUB-F 117140
támogatásával

ISBN 978 963 338 331 5

Anyanyelvi lektor: Tomáš Vašut

Kiadja a Napvilág Kiadó, Budapest
www.napvilagkiado.eu

Első kiadás 2016
© Bencsik Péter

Minden jog fenntartva.

Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában
vagy eszközzel – elektronikus, fényképes úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Printed in Hungary

Tartalom

ELŐSZÓ. KÖZÖS SORSUNK (KELET-)KÖZÉP-EURÓPÁBAN.....	11
--	----

DOKUMENTUMOK

I. AZ ÁLLAMALAPÍTÁS 1914–1920	37
1. Tomáš Garrigue Masaryk memoranduma: <i>Az önálló Csehország</i>	37
2. A clevelandi egyezmény	42
3. Edvard Beneš: <i>Zúzzátok szét Ausztria–Magyarországot!</i>	43
4. A Birodalmi Tanács cseh képviselőinek háború alatti nyilatkozatai	46
5. A pittsburghi egyezmény	49
6. Csehszlovákia függetlenségi nyilatkozata (washingtoni nyilatkozat)	50
7. Tomáš Garrigue Masaryk: <i>Az új Európa. A szláv álláspont</i>	52
8. A Csehszlovák Nemzeti Bizottság kiáltványa	55
9. A csehszlovák állam első törvénye (ún. átvételi törvény)	57
10. A szlovák nemzet deklarációja (ún. mártoni deklaráció)	57
11. Csehszlovákia ideiglenes alkotmánya	59
12. Masaryk első elnöki szózata a nemzetgyűléshez	61
13. Rudolf Lodgman von Auen: <i>A csehországi németek joga az önrendelkezésre</i>	63
14. A Kramář-kormány programnyilatkozata a nemzetgyűlésben	67
15. Edvard Beneš meghallgatása a Tízek Tanácsa előtt	69
16. A csehszlovák határmegállapító bizottság ülései	75
17. A Csehszlovákia függetlenségéről és a kisebbségek védelméről szóló szerződés	80
18. A Csehszlovák Köztársaság alkotmánylevele	83
19. Csehszlovákia nyelvtörvénye	89
II. AZ ELSŐ KÖZTÁRSASÁG 1920–1938	91
1. A Csehszlovák Szociáldemokrata Munkáspárt baloldalának kiáltványa	91
2. A kisantantszerződések csehszlovák vonatkozású elemei	93

3. Bohumír Šmeral referátuma a CSKP alakuló kongresszusán	96
4. A csehszlovák–lengyel politikai egyezmény	98
5. A csehszlovák–osztrák politikai egyezmény (lányi egyezmény)	99
6. Újsághír az Alois Rašín pénzügyminiszter elleni merényletről	101
7. A köztársaság védelméről szóló törvény	102
8. A francia–csehszlovák szövetségi és barátsági szerződés	104
9. Edvard Beneš a kisantant fontosságáról	106
10. Csehszlovák–német választott bíraskodási szerződés	108
11. Csehszlovák–francia garanciális megegyezés	112
12. Vojtech Tuka: „Vacuum iuris”	114
13. Klement Gottwald első parlamenti felszólalása	115
14. Jozef Tiso: <i>A Szlovák Néppárt ideológiája</i>	118
15. A kisantant szervezeti paktuma	121
16. Törvény a rendkívüli rendeleti kormányzásról	122
17. Törvény a pártok működésének felfüggesztéséről és felosztatásáról	124
18. A „csehszlovákizmus” szlovák képviselőinek autonómiaellenes nézetei	126
19. Csehszlovák–szovjet kölcsönös segítségnyújtási szerződés	129

III. A SZUDÉTANÉMET VÁLSÁG ÉS A MÁSODIK KÖZTÁRSASÁG

1938–1939	131
1. A Szudétanémet Párt karlsbadi programja (nyolcpontos követelés)	131
2. A <i>Hűek maradtunk</i> című kiáltvány	132
3. A nemzetiségi státútum tervezete	134
4. Brit és francia párhuzamos diplomáciai jegyzék a csehszlovák kormányoknak	138
5. A Runciman-jelentés	140
6. A müncheni egyezmény	142
7. Jan Syrový miniszterelnök beszéde a müncheni egyezmény elfogadásáról	145
8. Edvard Beneš rádióbeszéde az elnöki posztról való lemondásáról	147
9. A szlovák nemzet nyilatkozata (ún. zsolnai egyezmény)	150
10. Az első bécsi döntés	152
11. Alkotmánytörvény Szlovákia autonómiájáról	154
12. Alkotmánytörvény Kárpátalja autonómiájáról	158
13. Rudolf Beran kormányprogramja	160
14. Felhatalmazási törvény	162
15. Hitler és Hácha megegyezése	164
16. Hitler rendelete a Cseh–Morva Protektorátusról	165
17. Német–szlovák védelmi szerződés	167

IV. A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ 1939–1945	169
1. A CSKP KB állásfoglalása a szovjet–német paktumról	169
2. A Csehszlovák Nemzeti Bizottság nyilatkozata	170
3. A szudétanémet szociáldemokraták deklarációja	172
4. Halifax brit külügyminiszter levele Benešhez az ideiglenes csehszlovák kormány elismeréséről	175
5. Beneš beszámolója a cseh hazai ellenállás részére	176
6. A hazai ellenállási csoportok programtervezete	178
7. A CSKP felhívása	181
8. A Szovjetunió és Csehszlovákia kormányainak megállapodása	183
9. A szlovák kormány rendelete a zsidók jogállásáról (ún. zsidókódex)	184
10. Reinhard Heydrich beszéde a cseh nemzet likvidálásáról	189
11. Feljegyzés az Anthropoid-akció előkészítéséről	191
12. Beneš feljegyzése Eden brit külügyminiszterrel való tárgyalásáról	192
13. A szlovák püspökök pásztorlevele a hívekhez a faji törvénykezésről	194
14. Szlovák alkotmánytörvény a zsidók kivándorlásáról	196
15. Újsághír a Heydrich elleni merényletről és nyomravezetőinek jutalmáról	198
16. Ludvík Svoboda alezredes levele Sztálinhoz	199
17. Beneš terve a németek és a magyarok háború utáni kitelepítéséről	200
18. Szovjet–csehszlovák barátsági, kölcsönös segélynyújtási és háború utáni együttműködési szerződés	203
19. A Szlovák Nemzeti Tanács megalakulása és programja (ún. karácsonyi egyezmény)	204
20. Ferdinand Čatloš szlovák nemzetvédelmi miniszter titkos memoranduma	206
21. Gustáv Husák memoárja a szlovák nemzeti felkelés előkészületeiről ...	208
22. A Szlovák Nemzeti Tanács nyilatkozata	209
23. Beneš véleménye a háború utáni cseh-szlovák kapcsolatok rendezéséről	210
V. A HARMADIK KÖZTÁRSASÁG 1945–1948	214
1. A kassai kormányprogram	214
2. Klement Gottwald beszéde: „A szlovák nemzet Magna Chartája”	219
3. Az első prágai megegyezés	220
4. Beneš dekrétuma a náci bűnösökről és a népbíróóságokról (ún. nagy megtorlási dekrétum)	222
5. Beneš dekrétuma a németek, magyarok, árulók és ellenségek földbirtokai elkobzásáról	226
6. Szovjet–csehszlovák szerződés Kárpát-Ukrajnáról	228
7. Beneš dekrétuma a német és magyar személyek állampolgárságáról	230
8. A magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezmény	232

9. A csehek és a szlovákok szabadságának helyreállítását célzó cselekmények jogszerűségéről szóló törvény	235
10. A szlovák belügyi megbízott hirdetemnye a reszlovakizációról	236
11. A harmadik prágai megegyezés	237
12. A Gottwald-kormány programja az Alkotmányozó Nemzetgyűlésben	238
13. Feljegyzés Sztálin és a csehszlovák delegáció megbeszéléséről	242
14. Gottwald beszéde a prágai Óvárosi téren	244
15. A Nemzeti Szocialista Párt levele Benešhez minisztereinek lemondásáról	247
16. Beneš és a CSKP Elnökség tárgyalásai	248
VI. A SZTÁLINIZMUS ÉS VÁLSÁGA 1948–1967	252
1. A Csehszlovák Köztársaság alkotmánya	252
2. A CSKP és az SZDP egyesülési kiáltványa	260
3. Törvény a népi demokratikus köztársaság védelméről	261
4. Törvény a kényszermunkatáborokról	266
5. Az első ötéves terv legfontosabb célkitűzései	268
6. Gottwald előadása a CSKP IX. kongresszusán	270
7. Törvény az Egyházügyi Hivatal felállításáról	274
8. Gottwald beszéde a KB ülésén a külpolitikai helyzetről	275
9. Milada Horáková vallomása a bíróságon	277
10. Ítélet Rudolf Slánský és társai ügyében	279
11. Gottwald a politikai perekről a CSKP országos konferenciáján	283
12. Antonín Zápotocký beszéde Gottwald temetésén	285
13. Határozat a pénzreformról és a jegyrendszer eltörléséről	287
14. Jaroslav Seifert felszólalása a Csehszlovák Írók Szövetsége II. kongresszusán	289
15. Antonín Novotný beszámolója a CSKP 1956. júniusi országos konferenciáján	292
16. A CSKP 1960-as országos konferenciájának határozata Antonín Novotný beszámolójáról	295
17. A Csehszlovák Szocialista Köztársaság alkotmánya	298
18. Novotný a csehszlovák politikai perekről	304
19. Jelentés a politikai perek felülvizsgálatának eredményéről	306
20. A CSKP KB tervezete a gazdasági reformról	309
21. Ludvík Vaculík felszólalása a Csehszlovák Írók Szövetsége IV. kongresszusán	312
VII. A PRÁGAI TAVASZ ÉS A MEGSZÁLLÁS 1968	316
1. Közlemény a CSKP Központi Bizottságának üléséről	316
2. A CSKP akcióprogramja	318

3. Alexander Dubček beszéde a CSKP KB 1968. május 29. – június 2-i plénumán	323
4. Ludvík Vaculík <i>2000 szó</i> című felhívása	329
5. A „Varsói levél” a CSKP-nak	333
6. Csehszlovákia és az „ötök” nyilatkozata	334
7. A szovjet csapatokat „behívó levél”	336
8. A CSKP Elnökségének nyilatkozata a Varsói Szerződés csapatainak bevonulásáról	338
9. A Legfelsőbb Bíróság elnökének beszámolója Černík miniszterelnök letartóztatásáról	339
10. A CSKP rendkívüli kongresszusának nyilatkozata és felhívása	340
11. A moszkvai jegyzőkönyv	342
12. Közlemény a szovjet–csehszlovák tárgyalásokról	347
13. Ludvík Svoboda köztársasági elnök beszéde	349
14. Dubček rádióbeszéde	351
15. Szovjet–csehszlovák szerződés a szovjet csapatok ideiglenes állomásozásáról	352
16. Az 1968-as alkotmánytörvények	354
17. Brezsnyev beszéde a LEMP V. kongresszusán	360

VIII. A NORMALIZÁCIÓ ÉS A NEOSZTÁLINISTA RENDSZER

1969–1988	362
1. Jan Palach levele	362
2. A Forradalmi Ifjúsági Mozgalom felhívása	363
3. A <i>Tíz pont</i> című ellenzéki felhívás	364
4. Vasil Biľak beszéde a CSKP KB ülésén	368
5. Csehszlovák–szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés	369
6. A CSKP KB határozata az 1968-as válságról	372
7. Gustáv Husák előadói beszéde a CSKP XIV. kongresszusán	377
8. A Csehszlovák Polgárok Szocialista Mozgalma a választásokról	381
9. Gustáv Husák Csehszlovákia külpolitikájáról	383
10. Csehszlovák–NSZK szerződés	385
11. „Tisztelt Doktor Úr!” Václav Havel levele Gustáv Husákhöz	387
12. A Charta ’77 nyilatkozata	390
13. A <i>Rudé právo</i> támadása a Charta ’77 ellen	392
14. A művészeti alkotószövetségek bizottságainak nyilatkozata („Anti-Charta”)	395
15. Václav Benda: <i>Párhuzamos polisz</i>	397
16. A Charta ’77 felhívása: Vonják ki a szovjet csapatokat Csehszlovákiából!	400
17. Václav Havel: <i>A kiszolgáltatottak hatalma</i>	401

18. Gustáv Husák felszólalása a CSKP XVI. kongresszusán	408
19. A Charta '77 prágai felhívása	411
20. Gustáv Husák beszéde a CSKP XVII. kongresszusán	413
21. A Charta '77 a prágai tavasz huszadik évfordulóján	417
22. František Tomášek bíboros levele Lubomír Štrougal miniszterelnökhöz	418
IX. A BÁRSONYOS FORRADALOMTÓL A SZÉTVÁLÁSIG	
1989–1993	420
1. A Charta '77 <i>Néhány mondat</i> című felhívása	420
2. Miloš Jakeš CSKP-főtitkár legendás beszéde	422
3. A Nyilvánosság az Erőszak Ellen Polgári Kezdeményezés programnyilatkozata	425
4. A cseh Polgári Fórum programjának alapelvei	426
5. Alkotmánytörvény a kommunista hatalmi monopólium eltörléséről ...	428
6. A CSKP új akcióprogramja	429
7. Václav Havel első újévi elnöki beszéde	431
8. Szerződés a szovjet csapatok kivonásáról	434
9. A „kötőjelháború” végszavazásai a Szövetségi Gyűlésben	435
10. Marián Čalfa miniszterelnöki expozéja	440
11. Havel beszéde a Szövetségi Gyűlésben	443
12. A visegrádi nyilatkozat	447
13. Havel televízióbeszéde és felhívása az alkotmányos válság megoldására	450
14. Szlovákia önrendelkezési nyilatkozata	452
15. Szlovákia alkotmánya	453
16. Alkotmánytörvény a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaság megszüntetéséről	456
17. Csehország alkotmánya	458
18. Törvény a kommunista rezsim jogellenességéről	460
A KÖTETBEN SZEREPLŐ SZEMÉLYEK RÖVID ÉLETRAJZA	463
CSEHSZLOVÁKIA LEGFONTOSABB POLITIKAI VEZETŐI (államfők, kormányfők, külügyminiszterek és a fontosabb pártok vezetői)	501
RÖVIDÍTÉSEK	507
NÉVMUTATÓ	509